



GEWELDDADIGE JONGERENGROEPEN & DE PUBLIEKE RUIMTE

Van grenzen beschrijven naar grenzen bewaken

Annelies Pauwels

SAMENVATTING

- In een recent onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut over groeps geweld in de publieke ruimte uitten heel wat Vlaamse en Brusselse politiezones hun bezorgdheden omtrent geweld door jongerengroepen. Ze wijzen – op basis van hun inschattingen en waarnemingen – op drie recente ontwikkelingen: een stijgende intensiteit en een toenemend wapengebruik bij het geweld, de betrokkenheid van steeds jongere daders, en een verspreiding naar landelijk gebied.
- Deze nota biedt een reflectie op de door politiezones gesignaleerde ontwikkelingen. We toetsen deze praktijkervaringen aan enkele inzichten uit recent onderzoek over gewelddadige jongerengroepen. Daaruit leren we dat het belangrijk is om tendensen van jeugdcriminaliteit te bestuderen met aandacht voor verschillende types jongerengroepen, geweldsuitingen, plaatsen en contexten. Zo kan men een beter beeld schetsen van waargenomen trends.
- Bij het maken van deze diepere analyses stoot men op een aantal onderliggende problemen omtrent de kennis over en beschrijving van verschillende manifestaties van geweld door jongeren in groepsverband in ons land. In deze nota bespreken we drie knelpunten: een onnauwkeurige begripsdefiniëring en -hantering, een troebel onderscheid tussen de soorten geweld en de soorten groepen die geweld plegen, en het ontbreken van een structurele, systematische en overkoepelende opvolging ervan.
- Een meer fijnmazig begrips- en duidingskader inzake geweld door jongeren in groepsverband vormt een eerste, belangrijke stap voor het ontwikkelen van een doordachte en doelgroepgerichte aanpak van de problematiek. Indien men deze problematiek niet enkel vanuit een politionele maar ook preventieve en proactieve insteek wil benaderen, is het belangrijk om na te denken welke rol sociopreventieve en andere lokale partners kunnen spelen bij het organiseren van onze kennis over geweld door jongerengroepen.

Inleiding

In een recent onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut over [groepsgeweld in de publieke ruimte](#) uitten heel wat Vlaamse en Brusselse politiezones hun bezorgdheden omtrent geweld door jongerengroepen. Ze stellen – op basis van hun inschattingen en waarnemingen – een stijgende intensiteit en een toenemend wapengebruik bij het geweld vast. Ook merken ze de betrokkenheid van steeds jongere daders op. Geweld door jongerengroepen is daarenboven niet enkel een stedelijke problematiek, zo stellen ze, het doet zich ook steeds meer voor in landelijke zones. Dat betekent dat landelijke zones nu in aanraking komen met geweldsuitingen waar ze in het verleden niet mee werden geconfronteerd.¹

Deze nota wil een reflectie bieden op de ervaringen en beleving van politiezones. De politionele blik is belangrijk: lokale politiediensten komen vaak als eerste in aanraking met heel wat geweldsuitingen; tegelijk biedt deze eerste blik slechts een beperkte kijk op de problematiek.^a In deze nota willen we die praktijkervaringen dan ook toetsen aan de literatuur over gewelddadige jeugdgroepen. Daaruit leren we bijvoorbeeld dat er zich sinds jaren een daling in algemene tendensen van jeugdcriminaliteit voordoet.

Het is dus belangrijk een meer gedetailleerd beeld te krijgen van de door lokale politiediensten gesignaleerde ontwikkelingen. Kunnen we deze signalen in verband brengen met bepaalde types jongerengroepen, specifieke plaatsen, geweldsuitingen of criminaliteitsfenomenen? In vervolgonderzoek bestudeert men deze signalen over verharding en verjonging van geweld door jongerengroepen dan ook best met aandacht voor de

verschillende soorten geweld, dadergroepen en contexten waarin het geweld plaatsvindt.

Het in kaart brengen van die gesignaleerde ontwikkelingen en dynamieken is echter lastig, in het bijzonder vanwege een gebrekkig zicht op en kennis over geweld door jongeren in groepsverband in ons land. Een beter begrips- en duidingskader inzake geweld door jeugdgroepen werpt zich dan ook op als een eerste, belangrijke stap bij het uitwerken van een doordachte en doelgroepgerichte aanpak van de problematiek.

Deze nota is opgebouwd in drie delen. In het eerste deel bespreken we de signalen, inschattingen en verklaringen voor de verharding en verjonging van geweld door jongerengroepen, zoals die zijn aangereikt door de verschillende respondenten in het voornoemde onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut. In het tweede deel leggen we deze signalen naast inzichten uit andere, recente onderzoeken en de meer algemene literatuur over geweld door jongerengroepen. In het derde deel bekijken we de manier waarop het vergaren

van kennis en inzicht omtrent problematische jeugdgroepen in ons land wordt georganiseerd. We bespreken daarbij gebreken in het huidige begrips- en duidingskader inzake geweldsuitingen door jongeren in groepsverband.

Uit de literatuur over
gewelddadige jeugdgroepen
leren we dat er zich sinds
jaren een daling in algemene
tendensen van
jeugdcriminaliteit voordoet.

^a De keuze in dat onderzoek om voor de empirische dataverzameling beroep te doen op input van de lokale politiediensten is niet evident. Deze keuze wordt dan ook uitvoerig besproken in de methodologische nota toegevoegd als bijlage aan het rapport “Groepsgeweld: de publieke ruimte onder vuur?”.

Drie veranderingen in geweld door jongerengroepen: verharding, verjonging en verspreiding naar landelijk gebied

Geweld door jongerengroepen staat bij heel wat Vlaamse en Brusselse politiezones lokaal hoog op de agenda. Dit blijkt uit voornoemd onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut uit 2023. In dat onderzoek werd – op basis van een online bevraging en focusgroepen – gepeild naar de beleving en indrukken van lokale politiediensten over geweld in groepsverband.^a Volgens die bevraging komt iets meer dan de helft van de bevroegde politiezones (47 van 86 zones) met geweld door jongerengroepen in aanraking. In bijna de helft van die zones vindt zulk geweld ook met een vrij grote frequentie plaats, namelijk één of meerdere keren per maand.

Verschillende politiezones duiden in dat verband – op basis dus van een kwalitatieve inschatting van het fenomeen – op enkele recente verschuivingen in het geweld waarmee ze in aanraking komen. Een eerste ontwikkeling is de verharding van geweldsuitingen door jongeren in groepsverband. Deze verharding blijkt uit drie signalen:

- (i) Een stijgende intensiteit van geweld. Geweld door jongerengroepen lijkt zich heviger en gewelddadiger voor te doen dan enkele jaren geleden. Verschillende gesprekspartners wijzen op enkele zeer gewelddadige vechtpartijen en andere

geweldsincidenten in de eigen zone, zoals een groepsverkrachting, ernstig vandalisme, of extreme vormen van steaming^b;

- (ii) Een toenemende wapendracht en –gebruik door jongerengroepen. In onze bevraging stelt bijna de helft van de bevroegde zones dat het gebruik van wapens door jongerengroepen de voorbije vijf jaar is gestegen.^c In de focusgroepen stellen heel wat politiezones dat jeugdgroepen steeds vaker gewapend zijn met steekwapens, zowel kleine (bijvoorbeeld zakmes, mes, cutter) als grote steekwapens (bijvoorbeeld machetes). Enkele deelnemers uiten ook hun bezorgdheden omtrent een stijgend gebruik, onder meer door groepen jongeren, van ‘horizontaal vuurwerk’. Dit is vuurwerk dat horizontaal wordt afgeschoten op een specifiek doelwit, zoals de politie of andere professionals met een maatschappelijke functie;

- (iii) Het opdoemen van enkele nieuwe geweldfenomenen. Zo wijzen enkele deelnemers op erg gewelddadige delicten gepleegd door jeugdbendes verbonden aan de drillrapscene^d, iets waar ze in het verleden niet mee in aanraking kwamen. Ook wijzen verschillende politiezones op geweldsuitingen die een van de deelnemers benoemt als “gratis geweld”. Het gaat dan om jongeren die zich, zodra de kans zich voordoet, organiseren om geweld te gaan plegen of die zich aansluiten bij rellen, en dit voornamelijk uit plezier in het geweld zelf. Ze verwijzen in dit verband naar

a In het onderzoek over groepsgeweld in de publieke ruimte brachten we acht verschillende vormen van geweld in groepsverband in kaart, waaronder geweld door jongerengroepen. Centraal in de dataverzameling van het onderzoek stond een online bevraging bij de Vlaamse en Brusselse lokale politiezones, waaraan 86 van de 113 zones hebben deelgenomen, oftewel 76%. Daarnaast organiseerden we vier focusgroepen met vertegenwoordigers van 24 lokale politiezones, en interviewden we 19 bevoorrechte getuigen, in het bijzonder academische experts en vertegenwoordigers van zowel de lokale als de federale politie. Een overzicht van de interviews met de bevoorrechte getuigen en de deelnemende lokale politiezones kan men terugvinden in de inleiding van het rapport.

b De term ‘steaming’ duidt op groepsgewijze afpersing onder jongeren door dreiging met geweld.

c 45 politiezones beantwoordden deze vraag; 22 zones stelden een stijging in het gebruik van wapens vast.

d Drillrap is een subgenre van rapmuziek dat met bendege geweld wordt geassocieerd. In de muziek wordt vaak verwezen naar de eigen bendeactiviteit alsook naar rivaliserende bendes; leden van andere bendes worden dan bijvoorbeeld bedreigd of uitgescholden, wat kan ontspreken tot eigenlijk geweld (bijvoorbeeld in het kader van een afrekening of een vergeldingsactie vanwege provocaties in de muziek).

geweldsincidenten op oudjaar, de rellen in Brussel in het kader van het WK voetbal in 2022, of incidenten in het kader van een politie-interventie waarbij een grote groep jongeren de politie omsingelt en bekogelt met allerlei materiaal.

Een tweede verschuiving is een daling in de leeftijd van jonge geweldplegers in groepsverband. Ondanks hun jeugdige leeftijd – er is zelfs sprake van tieners van 12-13 jaar – zijn bepaalde jongeren reeds gekend voor zware geweldfeiten. Enkele (voornamelijk grootstedelijke) zones merken ook op dat georganiseerde misdaadgroepen, in het bijzonder in het kader van de drugscriminaliteit, steeds vaker bewust jongeren inschakelen in hun criminele activiteiten. Minderjarigen – ook hier wordt de leeftijd steeds lager – worden dan bijvoorbeeld ingeschakeld bij het dealen van drugs en geplaatst aan *drive-ins* (plaatsen waar mensen drugs komen kopen). Minderjarigen zouden een interessante doelgroep vormen voor georganiseerde misdaadgroepen, vanwege hun beschermde positie in strafrechtelijk opzicht. Ook wordt gewezen op de gemakkelijke toegang die georganiseerde misdaadgroepen hebben tot een groep kwetsbare en beïnvloedbare jongeren.

Een derde ontwikkeling is de toename in landelijke zones van geweldsuitingen die men typisch als grootstedelijke gewelds fenomenen beschouwt. Enkele landelijke zones stellen dat ze wel eens worden geconfronteerd met vormen van geweld waarmee ze vroeger niet in aanraking kwamen, zoals drillrap of geweld in het kader van de georganiseerde drugscriminaliteit.

Enkele (voornamelijk grootstedelijke) zones merken op dat georganiseerde misdaadgroepen, in het bijzonder in het kader van de drugscriminaliteit, steeds vaker bewust jongeren inschakelen in hun criminele activiteiten.

Deze vaststelling tekent zich ook af in een analyse die we uitvoerden in het onderzoek van 2023, waarbij we de resultaten van onze bevraging naast een reeds bestaande categorisering van politiezones op basis van de verstedelijkingsgraad legden. In die categorisering worden politiezones volgens hun gemeentetypologie en bevolkingsaantal onderverdeeld in vijf clusters, gaande van zones met een sterk verstedelijkt karakter (C1) tot zones met een zeer landelijk karakter (C5). Uit onze analyse blijkt dat politiediensten in heel wat landelijke (C4) en zeer landelijke zones (C5) – op basis van hun (praktijk)ervaring – een stijging in geweld door jongerengroepen hebben waargenomen de voorbije vijf jaar. Van de 22 (zeer) landelijke zones die op deze vraag antwoordden, stelden er 11 een stijging vast. Ook inzake het gebruik van wapens door gewelddadige jeugdgroepen ervaart een groep landelijke zones een toename: van de 23 (zeer) landelijke, bevroegde zones ervaren er 7 zulke toename.^a

Om deze stijging van geweld in landelijke politiezones te duiden, werd in het onderzoek vaak gewezen op een doorsijpelen van geweld uit de grootstedelijke context. Heel wat deelnemers aan de focusgroepen hadden het immers over gewelds fenomenen in een stedelijke context die “als een olievlek” uitdijen naar de omliggende, vaak meer landelijke gebieden, of geweldsuitingen in de grootsteden waarvan landelijke zones “de druppeltjes voelen”. Deze *spillover* maakt dat ook landelijke zones in aanraking (kunnen) komen met zeer gewelddadige uitingen van jongerengroepen, die zich – volgens deelnemers aan onze focusgroepen – normaal gezien enkel in grootstedelijke gebieden voordoen. Aan onze focusgroepen

^a Deze stijging wordt ervaren in zowel landelijke als stedelijke politiezones. Van de 9 (zeer) stedelijke zones die op de vraag over geweld door jongerengroepen antwoordden, stelden er 6 een stijging vast; bij de middelgrote zones waren dit 8 van de 10 zones. Inzake het gebruik van wapens door gewelddadige jongerengroepen ervaren er 7 van de (zeer) stedelijke, bevroegde zones zulke toename, bij de middelgrote zones gaat het om 8 van de 11 zones.

deelnemende korpschefs wezen op mogelijke verklaringen voor de groeiende aanwezigheid van (grootstedelijke) uitingen van jongerengeweld in niet-stedelijke politiezones:

- (i) Jongerengroepen plegen soms doelbewust geweld in andere politiezones om maatregelen genomen in de eigen zone te ontwijken of omdat ze daar bij de politiediensten gekend zijn. Deze dynamiek noemt men het waterbedeffect: een probleem verplaatst zich van A naar B als gevolg van disciplinaire maatregelen die genomen werden in plaats A. In dit verband werd bijvoorbeeld verwezen naar een problematiek die de voorbije jaren veelvuldig in de media kwam, namelijk jongerengroepen die geweld plegen in recreatiedomeinen, openbare zwembaden of groene zones. De anonimiteit die ze ervaren bij de politiediensten in de andere zone zou het gebruik van geweld in de hand werken;
- (ii) Het actieterrein van gewelddadige jongerengroepen overstijgt soms de grenzen van een politiezone vanwege meer organische dynamieken. Men wijst in dit opzicht op de sterke verwevenheid tussen inwoners van verschillende politiezones, bijvoorbeeld door vriendschappen en familie-

Heel wat uitingen van geweld door jongerengroepen hebben een online dimensie, bijvoorbeeld als het geweld een online voorgeschiedenis heeft of als de beelden ervan online worden verspreid.

banden, of omdat mensen in verschillende gemeenten wonen en werken of studeren. Deze verwevenheid maakt dat uitingen van geweld tussen mensen ook de grenzen van de zones weleens overstijgen. Zo werd het voorbeeld aangehaald van geweld in het kader van drillrap: indien bij dergelijk geweld in een bepaalde politiezone ook jongeren van andere zones betrokken zijn, kan het zich in het kader van wraakacties ook naar andere zones verplaatsen. Ook sociale media versterken de verwevenheid van mensen over verschillende politiezones heen. Heel wat uitingen van geweld door jongerengroepen hebben een online dimensie, bijvoorbeeld als het geweld een online voorgeschiedenis heeft (zoals bij online intimidatie of bedreigingen voorafgaand aan het geweld, of wanneer men online afspraken maakt over waar elkaar te treffen), of als beelden van het geweld online worden verspreid;^a

- (iii) De actieradius van gewelddadige jeugdgroepen hangt soms ook samen met de doeleinden van de groep. Het actieterrein overstijgt de lokale grenzen bijvoorbeeld in het kader van vergeldingsacties of indien een groep meer winst of uitbreiding van het eigen territorium nastreeft.

^a In het onderzoek werd gepeild naar de mate waarin geweld door jongerengroepen voorafgegaan wordt door een online voorgeschiedenis en de mate waarin beeldmateriaal van het geweld online gedeeld wordt. Van de 45 respondenten die deze twee vragen beantwoordden, stelden respectievelijk 13 respondenten en 18 respondenten dat dit 'altijd' of 'vaak' gebeurt, en telkens 21 respondenten dat het 'soms' voorvalt.

De lokale signalen getoetst aan recente inzichten over gewelddadige jongerengroepen

In het vorige deel van deze nota bespraken we drie verschuivingen in geweld door jongerengroepen zoals waargenomen door Vlaamse en Brusselse politiezones. In dit tweede deel leggen we deze signalen naast enkele inzichten uit de literatuur en recent onderzoek over gewelddadige jongerengroepen.

Politiezones signaleren verharding en verjonging bij geweld door jeugdgroepen. Hoe kunnen we deze bezorgdheden van politiezones plaatsen in algemene tendensen op het vlak van jeugdcriminaliteit? Daar lijkt eerder sprake van een historische daling.

Zowel in de geregistreerde cijfers van politie en justitie, als in slachtofferenquêtes en zelfrapportagestudies is de afgelopen tien jaar inderdaad een daling zichtbaar.² Deze daling, die men in vakkringen de *crime drop* noemt, merkt men op in de gehele westerse wereld, en volgt op een stijging van de jeugdcriminaliteit sinds het midden van de vorige eeuw, met een piek halfweg de jaren 1990.³

Onderzoekers hebben verschillende verklaringen naar voren geschoven voor die geobserveerde daling in de jeugdcriminaliteit. Zo is er de zogenoemde 'beveiligingshypothese' die stelt dat de toegenomen aanwezigheid van beveiligings-

maatregelen jongeren weerhoudt van het plegen van 'instapdelicten', en bijgevolg de kans op het ontwikkelen van een criminele carrière verkleint. Andere onderzoekers verwijzen naar veranderingen in risico- en beschermende factoren bij jongeren. Het gaat dan om een verminderde blootstelling aan risicofactoren zoals alcoholgebruik en delinquente vrienden, en meer beschermende opvoedingsfactoren zoals ervaren emotionele steun, betrokkenheid en monitoring door ouders. Men wijst ook op grote verschuivingen in de tijdbesteding van jongeren, in het bijzonder het gegeven dat jongeren meer tijd online dan met vrienden op straat en in de publieke ruimte doorbrengen.⁴

In dit verband is het zinvol om naar een recente analyse omtrent jeugdcriminaliteit in Nederland te kijken. Een groep onderzoekers bekeek wat de concepten 'verjonging' en 'verharding' precies inhouden, en hoe de gangbare opvatting

dat er sprake is van verjonging en verharding, zich verhoudt tot de afname van geregistreerde jeugdcriminaliteit. Aan de hand van een *quick scan* van de literatuur en politieregistraties concluderen zij dat de algemene veronderstelling inzake verjonging en verharding van jeugdcriminaliteit niet klopt; wel is er sprake van ontwikkelingen als men inzoomt op specifieke plaatsen en groepen jongeren. Zo doet zich geen algemene verjonging van geweldplegers voor, maar is er wel een stijging merkbaar van het aantal jonge minderjarigen dat betrokken is bij ernstige, 'harde' criminaliteit. Ook merken ze een duidelijke stijging van het aantal minderjarige verdachten van vuurwapenmisdriven en steekwapenincidenten. Het aantal minderjarige

De daling van de jeugdcriminaliteit, die men in vakkringen de *crime drop* noemt, merkt men op in de gehele westerse wereld, en volgt op een stijging van de jeugdcriminaliteit sinds het midden van de vorige eeuw, met een piek halfweg de jaren 1990.

Het aantal minderjarige verdachten van steekincidenten in Nederland is tussen 2017 en 2019 bijvoorbeeld meer dan verdubbeld. Ook het aantal steekwapens dat bij minderjarigen in beslag is genomen, is over diezelfde periode bijna verdrievoudigd.

verdachten van steekincidenten in Nederland is tussen 2017 en 2019 bijvoorbeeld meer dan verdubbeld (van 160 naar 380 jongeren). Ook het aantal steekwapens dat bij minderjarigen in beslag is genomen, is over diezelfde periode bijna verdrievoudigd (van 454 naar 1.286 messen).⁵

Besluitend stellen de Nederlandse onderzoekers dat de verharding van jeugdcriminaliteit in Nederland betrekking heeft op drie verschillende fenomenen, met telkens verschillende types daders en 'criminele carrières': (i) jongeren die vooral uit een gevoel van zelfbescherming met een mes op zak lopen; (ii) routineus gewelddadige criminelen – waarmee ze doelen op zeer kleine groepen jonge criminelen die al op jonge leeftijd in de drugsge-relateerde criminaliteit zijn terechtgekomen, actief zijn op hotspots in de grote steden, en niet terugschrikken voor grof geweld; en (iii) een tussen-categorie van potentiële door-groeiërs – jongeren die door hun ernstige wangedrag (bijvoorbeeld overlast, bedreiging en geweld) risico lopen om snel door te groeien naar het routineus begaan van gewelddadige misdrijven in het kader van drugscriminaliteit.⁶

Ook onderzoekers van de Universiteit van Edinburgh hebben middels verschillende projecten getracht de dalende (jeugd)criminaliteit in Schotland beter in kaart te brengen, bijvoorbeeld door aandacht te besteden aan verschillende types gewelddelicten, plaatsen van geweldpleging en specifieke contexten.⁷ Zij stelden bijvoorbeeld vast dat de dalende criminaliteit zich niet overal op dezelfde manier heeft voorgedaan. De onderzoekers vonden in Glasgow – op basis van een analyse van politiegegevens over criminaliteit voor de periode 1998–2013 – buurtgebonden variaties op het vlak van criminaliteitsniveau en de evolutie ervan in de tijd. Zo waren er behalve buurten die door de jaren heen een grote daling in criminaliteit kenden, ook buurten met een consistent zeer

hoog criminaliteitsniveau.⁸ Naast structurele en situationele maatregelen bepaalde ook de specifieke context op micro- en mesoniveau de ruimtelijke variatie in de ontwikkeling van criminaliteit. De onderzoekers stelden bijvoorbeeld vast dat de concentratiegraad van eerdere overtreeders in een bepaalde buurt invloed heeft op de neiging van anderen om (opnieuw) te beginnen met criminaliteit.⁹

Een nuancering op basis van specifieke groepen, plaatsen en contexten kan ook zinvol zijn voor een inschatting van de door Vlaamse en Brusselse lokale politiediensten gesignaleerde stijging in wapendracht en –gebruik bij jongeren. Op dit vlak biedt een recent onderzoek uit Nederland naar wapendracht bij scholieren ons enkele interessante inzichten. Uit een bevraging bij een grote groep middelbare scholieren in Rotterdam, afgenomen in de periode 2021–2022, blijkt dat de meerderheid van de jongeren niet betrokken is bij wapens; de meeste jongeren beschouwen wapens niet als normaal en wapengebruik is onder hen niet gewoner geworden. Slechts een duidelijke

Onderzoekers stellen vast dat men best een onderscheid maakt tussen jongeren die steekwapens bezitten, dragen en gebruiken. Bezit, dracht en gebruik van wapens gaan namelijk niet altijd samen.

minderheid van de bevraagde jongeren – 1 op 5 – heeft in de onderzoeksperiode een wapen in bezit gehad, gedragen of gebruikt. Maar ook bij deze groep jongeren (20% dus van de steekproef) stellen de onderzoekers vast dat men, om het fenomeen beter te vatten, best een onderscheid maakt tussen jongeren die steekwapens bezitten, dragen en gebruiken. Bezit, dracht en gebruik van wapens gaan namelijk niet altijd samen. Er is een kleine groep jongeren die wel wapens bezit, maar ze nooit gebruikt of met zich meedraagt (2,4%). Een wat grotere groep (11,3%) heeft een wapen gedragen in de onderzoeksperiode, maar meestal zonder dit daadwerkelijk te gebruiken. Een kleine, specifieke groep jongeren (5,5%) draagt niet alleen wapens, maar gebruikt ze ook om zich te verdedigen, te dreigen of daadwerkelijk iemand te verwonden.

Deze groepen vertonen ook verschillen op het vlak van persoonlijke en omgevingskenmerken. Zo zijn groepsdynamieken en buurtrivaliteit enkel van belang bij jongeren die een wapen hebben gebruikt: zij zijn relatief vaak deel van een jeugd-groep op straat en zijn vaker bereid geweld te gebruiken om hun buurt te verdedigen. Uit het onderzoek blijkt ook dat het ervaren van onveiligheid en slachtofferschap de belangrijkste motieven zijn die jongeren zelf aangeven voor hun betrokkenheid bij wapens. Daarbij blijken er twee categorieën te zijn: jongeren met algemene onveiligheidsgevoelens op bepaalde plekken in de stad of hun eigen omgeving, en jongeren die concreet worden bedreigd door anderen of in een conflict zijn verzeild geraakt. Jongeren die een wapen dragen of hebben gebruikt, zijn (recent) vaker slachtoffer geweest van geweld dan jongeren die zich niet inlaten met wapens.¹⁰

Jongeren die een wapen dragen of hebben gebruikt, zijn (recent) vaker slachtoffer geweest van geweld dan jongeren die zich niet inlaten met wapens.

Verskillende onderzoeken wijzen ons dus op het belang van nuanceren wanneer we tendensen van jeugdcriminaliteit bespreken. Het bestuderen van specifieke types delicten, groepen, plaatsen en contexten kan een beter beeld schetsen van zulke trends. In ons eigen onderzoek van 2023 hebben we geen analyse verricht van de verschillende types gewelddadige jongerengroepen, noch zijn we heel diep kunnen ingaan op andere specifieke kenmerken van het geweld dat lokale politiediensten opmerken. De brede insteek van het onderzoek, namelijk het in kaart brengen van groepsgeweld in zijn verschillende verschijningsvormen, liet dit immers niet toe.

Toch is het belangrijk om in vervolgonderzoek de signalen omtrent een verharding en verjonging van geweld door jongerengroepen dieper te bestuderen met aandacht voor de verschillende types dadergroepen, en de specifieke plaatsen en contexten waarin het plaatsvindt. Over welke types jongerengroepen gaat het juist als we

spreken over een verharding van geweld? Gaat het bijvoorbeeld over geweldpleging door groepen scholieren of in het uitgaansleven, misdaad-groepen in de onderwereld, of eerder jeugdbendes actief in de wijk? Aan welke uitingen van geweld maken deze jeugdgroepen zich schuldig? En welke rol speelt dit geweld in de bredere doeleinden van de groep? Is het geweld bijvoorbeeld winstgericht of is er eerder sprake van recreatief geweld? En ook: welke rol speelt 'de groep' bij het geweld? Is er sprake van een collectieve actor of gaat het eerder om jongeren die (toevallig) samen met anderen geweld plegen?

De moeilijkheid is dat men bij het maken van zo'n diepere analyse op een aantal onderliggende problemen omtrent de kennis over en beschrijving van geweld door jongeren in groepsverband in ons land stoot.

Drie knelpunten in ons begrip van gewelddadige jongerengroepen

In dit derde deel van onze nota bekijken we de manier waarop kennis en inzicht omtrent problematische jeugdgroepen in ons land worden georganiseerd. We bespreken daarbij gebreken in het huidige begrips- en duidingskader inzake geweldsuitingen door jongeren in groepsverband. Daarbij kunnen we drie uitdagingen onderscheiden die met elkaar verband houden.

Een eerste knelpunt is het gebrek aan terminologische duidelijkheid over bendes en problematische jeugdgroepen. Zo is er bijvoorbeeld geen eenduidige, nationaal aanvaarde definitie van een 'jeugdbende' of 'stadsbende'.¹¹ Bij de Brusselse politie en het parket wordt wel gewerkt met het statuut van een 'stadsbende' (*statut bande urbain*

- SBU). Dit statuut vloeit voort uit een omzendbrief van het Openbaar Ministerie uit 1999. Het doel van de omzendbrief was om tegemoet te komen aan bezorgdheden over de problematiek van bendes in Brussel in de jaren 1990. De omzendbrief machtigde de Brusselse politie tot het bijhouden van een database over stadsbendes – de DBSBU of Database Stadsbendes/Bandes urbaines, die naast de ANG^a opereert. In de database kan de politie jongeren als lid van een stadsbende opvolgen op basis van een aantal criteria. Krachtens die criteria wordt een bende gedefinieerd als een groep daders die minstens twee van de veertien strafbare feiten vermeld in de omzendbrief gepleegd hebben.^b

Onderzoekers merkten echter op dat deze definitie niet de werkelijke situatie van stadsbendes weer- spiegelt, en heel wat speel- ruimte laat bij het labelen van een individu als bendelid. De beslissing om het statuut toe te kennen, is een subjectief en willekeurig proces. Het is dus vooral gebaseerd op feeling en ervaring op het terrein bij de politie, wat zich ook vertaalt in verschillende interpretaties tussen politiediensten.¹² Voor de Brusselse politie is het labelen van jongeren met dit statuut – eerder dan echt lidmaatschap van een criminele organisatie te weerspiegelen – dan ook voornamelijk een instrument om het jeugdparquet in te lichten over jongeren die extra opvolging nodig hebben, zowel wat betreft de snelheid als het niveau van die opvolging.

De beslissing om het statuut van bendelid toe te kennen, is een subjectief en willekeurig proces. Het is vooral gebaseerd op feeling en ervaring op het terrein bij de politie, wat zich ook vertaalt in verschillende interpretaties tussen politiediensten.

Ook in ons eigen onderzoek kwamen we geregeld conceptuele onduidelijkheid over het fenomeen ‘bende’ tegen met sommige vertegenwoordigers van politiediensten die het woord ‘bende’ in meerdere contexten gebruikten. Men doelde met de term zowel op jongerengroepen met het statuut ‘stadsbende’ als op gewelddadige jeugdgroepen meer in het algemeen. Dit leidde soms tot contradicties in de gesprekken. Zo stelden enkele zones dat er, in tegenstelling tot vroeger, vandaag geen bendes meer zijn; ze hadden het dan over groepen die (mogelijk) gelabeld zouden kunnen worden met het statuut ‘stadsbende’. Men gebruikte in dit verband dan de woorden “echte bendes” en “georganiseerde bendes”. Tegelijk sprak men soms over de aanwezigheid van een bende in de eigen politiezone, waarmee men dan leek te verwijzen naar problematische jeugdgroepen meer in het algemeen. Hierbij gebruikten gesprekspartners dan woorden als “overlastbende”, “jeugdbende”, “een bendetje” en “een bende die nog niet gedefinieerd is als bende”. Tot slot gebruikte men regelmatig de term ‘bende’ in het kader van drillrap. Daarbij liet men dan in het midden of men aan deze groepen het statuut van ‘stadsbende’ zou toekennen, of dat ze een nieuw type ‘bende’ moeten voorstellen, of eerder

een problematische jongerengroep in algemenere zin.

De verwarring die we opmerkten bij lokale politiediensten lijkt aan te sluiten bij wat een groep Europese onderzoekers twee decennia geleden reeds aankaartten en de Eurogang-paradox

a De ANG is de politiedatabank waarin feiten geregistreerd worden op basis van processen-verbaal die voortvloeien uit de missies van de gerechtelijke en bestuurlijke politie.

b De omzendbrief van het parket werd uitgevaardigd op 28 december 1999 en werd verschillende keren geactualiseerd. Het statuut van lid van een stadsbende wordt door de openbare aanklager toegekend aan een jongere die de laatste zes maanden in groep minstens twee van de veertien strafbare feiten genoemd in de omzendbrief heeft gepleegd. Het plegen van strafbare handelingen met anderen vormt dus de legale basis voor het toekennen van het statuut en het bijhouden van de database; lidmaatschap van een bende wordt op zich namelijk niet als een strafbaar feit beschouwd volgens de Belgische strafwet (dit in tegenstelling tot het lidmaatschap van een ‘criminele organisatie’, wat volgens de Belgische strafwet wel een misdrijf is). Zie: Bruier Desmeth, et al. (2012), A.w.; Van Hellemont (2015), A.w.

noemden.¹³ Die paradox heeft te maken met de ontkenning dat er straatbendes zijn in Europa omdat de bendepatronen niet passen in een bepaald Amerikaans patroon. Bij dat laatste gaat het om sterk gestructureerde, samenhangende, gewelddadige bendes, die zich bijna uitsluitend bezighouden met zware criminaliteit, vaak vuurwapens gebruiken en geassocieerd worden met territoriale controle en het runnen van de drugsmarkt. Bovendien, zo stelden de onderzoekers, passen de meeste Amerikaanse bendes ook niet in dat patroon en zijn ze eerder los gestructureerd. En dit soort jongerengroepen bestaat ook in Europa. De onderzoekers van het Euro-gang-netwerk geven zelf de voorkeur aan de term “problematistische jeugdgroep” en ontwikkelden daar een definitie van die het vervolgens mogelijk maakt om jeugdgroepen te classificeren als jeugdbende: *“een duurzame, straatgerichte jeugdgroep waarvan de betrokkenheid bij illegale activiteiten deel uitmaakt van hun groepsidentiteit”*.

Bendes of problematische jeugdgroepen zijn uiteraard slechts één vorm van jongerengroepen die geweld plegen. Er bestaan heel wat meer categorieën tussen jongeren die voor overlast zorgen en jongeren die deel uitmaken van een bende of zelfs criminele organisatie. Ook voor het duiden daarvan bestaan in ons land geen ondubbelzinnige, gedeelde definities.

Een tweede probleem in het huidige begrips- en duidingskader inzake geweld door jongerengroepen is het gebrek aan heldere categorisering van de soorten geweld en de soorten groepen die geweld plegen.¹⁴ Dit is uiteraard een direct gevolg van (en tegelijkertijd ook een van de oorzaken van) het ontbreken van eenduidige definities en de vaagheid waarmee men over bendes en andere types gewelddadige jeugdgroepen praat. Het

gebrek aan heldere categorisering belemmert ons om voldoende zicht te krijgen op belangrijke aspecten zoals de verschillende achtergronden, kenmerken en oorzaken van geweldpleging die gewelddadige jeugdgroepen typeren.

De betreffende groepen vertonen nochtans vaak heel wat verschillende kenmerken, bijvoorbeeld wat betreft de hechtheid van de groep, de mate waarin de leden hun identiteit aan de groep verbinden, het niveau van spontaneïteit van de geweldpleging, of de context waarin het geweld plaatsvindt.¹⁵ Door de verschillende types groepen over dezelfde kam te scheren, kan men moeilijk deze specifieke kenmerken en achtergrondfactoren in kaart brengen, en dat geldt zowel voor de groepen als voor de jongeren die er deel van uitmaken. Dan wordt het ook moeilijk om eventuele verbanden tussen de afzonderlijke categorieën te leggen en geraken we niet verder in onze kennis en inzichten over de verschillende manifestaties van geweld door jongeren in groepsverband.

Het is bijvoorbeeld een uitdaging om, op basis van de bestaande definitie van ‘stadsbende’, een onderscheid te maken tussen een stadsbende en andere jongerengroepen die geweld plegen, zoals groepen jongeren waarvan sommigen samen geweld plegen, of groepen van delinquente *peers*. Hoewel binnen die drie categorieën het plegen van geweld met anderen voorkomt, zijn er toch ook enkele belangrijke verschillen op te merken. Bij een groep van het eerste type neemt – impliciet want het zit niet vevat in het statuut van ‘stadsbende’ – de groep als zodanig een centrale rol op; het idee een groep te vormen speelt een rol bij de identiteitsvorming van de afzonderlijke bendeleden. Ook betrokkenheid bij criminele activiteiten, waaronder geweld, neemt een belangrijke plaats in bij een bende. Bij het tweede groepstype

Het is een uitdaging om, op basis van de bestaande definitie van ‘stadsbende’, een onderscheid te maken tussen een stadsbende en andere jongerengroepen die geweld plegen, zoals groepen jongeren waarvan sommigen samen geweld plegen, of groepen van delinquente *peers*.

speelt het idee van ‘de groep’ nog steeds een zekere rol van belang maar hier staan de criminele activiteiten dan weer minder centraal; sommige jongeren van de groep laten zich daarmee in, andere dan misschien weer helemaal niet. In het derde groepstype hebben jongeren niet noodzakelijk het gevoel een groep te vormen, terwijl de afzonderlijke jongeren dan weer wel delinquentie gemeenschappelijk hebben.¹⁶

Als men een duidelijk zicht heeft op de buitengrenzen van een bepaald type groep, kan men ook beter nadenken over mogelijke onderverdelingen binnen dat type zelf. Dit kan zinvol zijn om analyses inzake geweld door jongerengroepen te verdiepen en onze risico-inschatting erover te versterken, zo leren we uit onderzoek in Nederland. Daar werd in het beleid en de praktijk jarenlang gebruikgemaakt van een onderverdeling in drie types problematische jeugdgroepen. De zogeheten shortlistmethodiek maakte een onderscheid tussen ‘hinderlijke’, ‘overlastgevendende’ en ‘criminele’ jeugdgroepen. Terwijl de problematiek van hinderlijke en overlastgevendende jeugdgroepen vooral bestaat uit het verstoren van de openbare orde, richten criminele jeugdgroepen zich vooral op het plegen van criminele activiteiten.¹⁷

Onderzoek toont aan dat deze drie groepen best wel wat verschillen vertonen. Zo zijn er verschillen wat betreft de achtergrond en kenmerken van de groepen en de jongeren die er deel van uitmaken (bijvoorbeeld leeftijd, geslacht en leeftijdsrange binnen de groep), de samenstelling van de groep, en het gedrag (bijvoorbeeld delictgedrag). Daarnaast kan men gewelddadige jeugdgroepen ook typeren aan de hand van het precieze doel van het geweld dat ze plegen. Zo zien de onderzoekers twee vormen van geweld door problematische jeugdgroepen: territoriaal geweld, met als doel het

publieke domein feitelijk en doelbewust te claimen of zelfs op te eisen, en crimineel geweld, dat vooral dient ter ondersteuning van criminele activiteiten.¹⁸

Bij het nadenken over onderverdelingen in verschillende soorten geweld en soorten groepen die geweld plegen, houdt men best rekening met enkele kanttekeningen. Hoewel het (h)erkennen van verschillen tussen types gewelddadige jongerengroepen zinvol is, houdt men best rekening met de fluiditeit waarmee deze groepen zich soms voordoen. In Nederland bijvoorbeeld werd de voornoemde shortlistmethodiek – waarin er werd geclassificeerd in vaststaande modellen – ondertussen doorontwikkeld naar het 7-stappenmodel dat beter zou aansluiten bij het karakter van fluïde netwerken. Binnen dat model brengt men op een meer dynamische manier problematische jeugdgroepen in beeld. Verschillende betrokken partnerorganisaties, zoals de gemeente, politie, Openbaar Ministerie en jongerenwerk, brengen op systematische wijze en op regelmatige basis informatie over een problematische jeugdgroep samen. Deze groepsduiding geeft hen inzicht over onder meer het groepsgedrag en de groepsdynamiek, de daarmee samenhangende risico’s, en de impact van de groep op de omgeving. Zo tracht men

adequate handelingsperspectieven in beeld te krijgen.¹⁹

Daarnaast houdt men er best ook rekening mee dat gewelddadige jongerengroepen in de loop van de tijd kunnen veranderen en evolueren van één typologie naar een andere. Uit onderzoek weten we dat heel wat problematische jeugdgroepen evolueren vanuit een normale jeugdgroep.²⁰ Op hun beurt zijn sommige problematische jeugdgroepen dan weer een belangrijke kweekvijver voor de georganiseerde misdaad, zo leren we uit

Uit onderzoek weten we dat heel wat problematische jeugdgroepen evolueren vanuit een normale jeugdgroep. Op hun beurt zijn sommige problematische jeugdgroepen dan weer een belangrijke kweekvijver voor de georganiseerde misdaad.

recent onderzoek in Nederland. Uit dat onderzoek blijkt dat sommige lokale ‘kopstukken’ of informele leiders van problematische jeugdgroepen later weer op de radar van de politie verschenen als leider van een bende georganiseerde, gewelddadige criminelen.²¹ In sommige gevallen evolueert de hele groep naar een georganiseerde misdaadgroep. Een voorbeeld hiervan zijn de Crips in Den Haag. Deze groep heeft zich van een relatief onschuldige dansgroep begin jaren '80 ontwikkeld tot een problematische jeugdgroep in de jaren '90, en zich heruitgevonden als een criminele motorbende in de jaren 2000.²²

Tot slot heeft men bij het typeren van gewelddadige jeugdgroepen (en een bijhorende risico-inschatting) best ook aandacht voor de heterogeniteit aan profielen die intern in deze groepen vaak te vinden is. Gewelddadige jongerengroepen zijn niet alleen onderhevig aan continuïteit en verandering op het niveau van de groep, maar ook op het niveau van de individuen die er deel van uitmaken. Zo kan men bij groepen vaak niet alleen vaste kernleden vinden, maar ook meelopers en jongeren die incidenteel bij de groep worden gesignaleerd. Groepen worden vaak ook gekenmerkt door een voortdurende in- en uitstroom van jongeren, jongeren dus die zich bij de groep vervoegen en anderen die delinquentie net achter zich laten.²³

Een derde knelpunt in onze kennis en inzichten over gewelddadige jongerengroepen is het gebrek aan een structurele, systematische en overkoepelende opvolging ervan. Lokale praktijken en ervaringen die in een bepaalde politiezone bestaan inzake de opvolging van gewelddadige jeugdgroepen, worden niet altijd gedeeld met andere zones en steunen vaak op sleutelpersonen in de zone. Dit brengt het risico met zich mee dat de kennis verdwijnt indien deze personen van positie veranderen of de politiezone verlaten. Kennis en

ervaring op dit vlak is ook sterk afhankelijk van de inzet en mogelijkheden in een bepaalde politiezone. We merken dit gebrek aan een structurele en overkoepelende opvolging zowel wat betreft de verzameling, analyse als doorstroming van gegevens over gewelddadige jongerengroepen.

De (statistische) dataverzameling gebeurt voornamelijk op basis van criminele feiten gepleegd door de afzonderlijke individuen, in plaats van het groepsgebeuren zelf. Zo omvat de databank ‘stadsbendes’ jongeren die bepaalde criminele feiten hebben gepleegd, eerder dan dat ze de realiteit van (lidmaatschap van) stadsbendes weerspiegelt. De weinige cijfers die beschikbaar zijn over stadsbendes hebben daarnaast ook enkel betrekking op Brussel.²⁴ Meer algemeen worden feiten door jongeren gepleegd bijgehouden in de reguliere politionele database ANG (Algemene Nationale Gegevensbank) of in het kader van de jeugdcriminaliteitsgegevens bij de jeugdparketten. Hier wordt het groeps-element echter niet systematisch meegenomen in de analyses.

Heel wat lokale politiezones vinden het een uitdaging om zicht te krijgen op het online gedrag van problematische jongerengroepen in de eigen zone.

Ook de steeds groeiende verwevenheid van sociale media en jongerengeweld belemmert de dataverzameling door politionele diensten. Heel wat lokale politiezones vinden het een uitdaging om zicht te krijgen op het online gedrag van problematische jongeren-

groepen in de eigen zone, zo leerden we uit ons onderzoek. Dit heeft te maken met het gebrek aan mogelijkheden en gespecialiseerde competenties bij lokale politiediensten om aan *Open Source Intelligence* (OSINT) te doen, bijvoorbeeld door een ontoereikende capaciteit binnen de zone of omdat ze geen toegang hebben tot gesloten chatgroepen op sociale media. Er werd ook verwezen naar regelgeving die lokale politiediensten zou belemmeren om bijvoorbeeld actief informatie op het internet op te sporen of undercover mee te volgen in chatgroepen. Sommige lokale zones – voornamelijk stedelijke en middelgrote zones – doen

wel aan OSINT en *social media intelligence* (SOCMINT) monitoring, zetten een eigen interne dienst voor informatievergaring op, of voorzien opvolging van (leden van) bij incidenten betrokken groeperingen.

Wat betreft de analyse van data spelen de Arrondissementale Informatiekruispunten (AIK) een belangrijke rol.^a Zij ondersteunen de lokale politiediensten met het verzamelen, analyseren en verdelen van politionele informatie over specifieke fenomenen. Verschillende deelnemers aan ons onderzoek achten de informatieverstrekking vanuit het AIK echter onvoldoende, bijvoorbeeld omwille van een gebrekkige contextualisering van de informatie. Ze wijzen daarbij op de personeelstekorten waarmee de AIK's zouden kampen, wat de Informatiekruispunten belemmert hun basistaken te vervullen. Grotere politiezones beheren en analyseren zelf (al dan niet in samenwerking met het AIK) de informatie over stadsbendes en andere gewelddadige jongerengroepen, bijvoorbeeld door middel van een gespecialiseerde interne dienst of referentiepersonen die de problematiek opvolgen.

Tot slot zijn er ook hindernissen wat betreft de doorstroming van informatie tussen de verschillende politiezones. Sommige deelnemers aan ons onderzoek achten de informatiedeling door de AIK's te traag, waardoor ze het heft liever in eigen handen nemen. Dan wordt er rechtstreeks met andere zones contact gelegd, bijvoorbeeld via persoonlijke contacten. Sommige politiezones investeren ook in eigen informatiedeling met andere zones, los van de werking van het AIK. Zo hadden enkele deelnemers het over een eigen 'netwerk' van Lokale Informatiekruispunten (LIK's)^b, waarin ze informatie delen (al dan niet met kennisgeving aan het AIK). Ook persoonlijke, informele contacten spelen een belangrijke rol bij

het vergaren en delen van informatie, zowel binnen het kader van de preventie van geweld (bijvoorbeeld wanneer gekende dadergroepen naar een andere politiezone trekken) als bij de nasleep van incidenten (bijvoorbeeld bij het identificeren van individuen of groepen betrokken bij geweldpleging).

Samengevat belemmeren drie knelpunten dus onze kennis over en beschrijving van verschillende manifestaties van geweld door jongeren in groepsverband: een onnauwkeurige begripsdefiniëring en -hantering, een troebel onderscheid tussen de soorten geweld en de soorten groepen die geweld plegen, en het ontbreken van een structurele, systematische en overkoepelende opvolging ervan. Deze drempels beletten ons om een overzicht te geven van de problematiek van gewelddadige jongerengroepen: we kunnen het geweld door deze groepen niet kwantificeren, noch de door politiediensten waargenomen tendensen van een verharding en verjonging van het geweld op een degelijke manier kaderen. Het uitwerken van een meer fijnmazig begrips- en duidingskader inzake geweld door jongerengroepen werpt zich ook op als eerste, belangrijke stap in de richting van een doordachte en doelgroepgerichte aanpak van de problematiek. Daarbij moet de aandacht zowel naar de individuele achtergrondkenmerken als naar de groepsdynamische aspecten gaan.

-
- a In elk arrondissement is een Arrondissementeel Informatiekruispunt aanwezig. Het AIK vormt het knooppunt voor politioneel informatiebeheer. Deze dienst heeft tot taak data en politionele informatie te verzamelen, analyseren en herwerken om meerwaarde te bieden voor het terreinwerk. Het AIK staat ook in voor de fenomeenopvolging en informatiedoorstroming naar en tussen de politiediensten.
- b Het Lokaal Informatiekruispunt staat in voor de optimalisatie van het informatiebeheer in de lokale politiezone en vormt het aanspreekpunt van de lokale politiezone voor het Arrondissementeel Informatiekruispunt van de federale politie.

Conclusies: naar een beter begrips- en duidingskader vanuit een bredere blik?

De publieke ruimte speelt een belangrijke rol in het ontwikkelingsproces van jongeren. Jongeren kunnen er niet alleen samenkomen met hun peers om te ontspannen. Ze vormen er ook hun eigen sociale groepen en bouwen zo aan hun identiteit. Als groep tasten ze ook hun plaats in de brede samenleving af. Soms loopt dit samenkomen met vrienden en peers in de publieke ruimte echter helemaal fout. In een breder onderzoek over groepsgeweld in de publieke ruimte signaleerden heel wat lokale politiezones ons hun bezorgdheden omtrent geweld door jongerengroepen. Ze merkten in het bijzonder verharding en verjonging op, en een uitbreiding van dit problematische fenomeen op.

Om deze signalen dieper te bestuderen en juist te kaderen is een betere organisatie van onze kennis en inzichten over geweld door jongerengroepen nodig. De complexiteit waar het in kaart brengen van dit soort geweld mee gepaard gaat, werd reeds twintig jaar geleden aangestipt.²⁵ Onderzoekers wezen toen al op gelijkaardige problematieken in het begrips- en duidingskader, zoals de onnauwkeurige begripsdefiniëring, een vaag onderscheid tussen de verschillende typologieën van jeugdgroepen, en het ontbreken van een structurele en overkoepelende opvolging ervan.

De complexiteit waar het in kaart brengen van geweld door jongerengroepen mee gepaard gaat, werd reeds twintig jaar geleden aangestipt.

Veel van de genoemde kwesties blijken nog altijd relevant. Het is dus zeker zinvol om dit thema opnieuw op de agenda te zetten. Het in kaart brengen van deze problematiek is uiteraard meer dan een politionele oefening, en het is belangrijk na te denken welke rol andere lokale partners hierbij kunnen spelen, zoals actoren uit de sociale en welzijnsgerichte sectoren, of lokale besturen. Naast het beleid en de praktijk kan uiteraard ook de onderzoekswereld bijdragen aan de kennis en beschrijving van de verschillende gewelddadige manifestaties door jongeren in groepsverband: het is belangrijk om in vervolgonderzoek de signalen

over een verharding en verjonging van geweld door jongerengroepen dieper te bestuderen en dit met aandacht voor de verschillende soorten geweld, dadergroepen en contexten waarin dit geweld plaatsvindt.

Een betere organisatie van onze kennis en inzichten over

geweld door jongerengroepen is tegelijk een eerste belangrijke stap voor het uitwerken van een doordachte en doelgroepgerichte aanpak van geweld door jongerengroepen. Ook op dat vlak is de samenwerking met een brede waaier aan actoren bijzonder waardevol, dit om naast een politionele benadering ook vanuit een preventieve en proactieve benadering met de problematiek aan de slag te gaan.

Eindnoten

- 1 Pauwels, A. (2023). Groepsgeweld: de publieke ruimte onder vuur?, Rapport Vlaams Vredesinstituut, Brussel, <https://vlaamsvredesinstituut.eu/rapport/groepsgeweld-de-publieke-ruimte-onder-vuur/>.
- 2 Van der Laan, A., Pleysier, S. & Weerman, F. (2020), Hedendaagse jeugdcriminaliteit: nieuwe vragen en enkele antwoorden na een historische daling, Tijdschrift voor Criminologie 62:2-3, p. 115-129.
- 3 Zie bijvoorbeeld Ravier, I. (2015), Cijfers over minderjarige delinquentie in België, Tijdschrift Justitie en Veiligheid 1:2, p. 1-15; Bursens, D. (2023), Trends in criminaliteit. De crime drop internationaal en in België, Onderzoeksrapport Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, p. 19-20.
- 4 Zie bijvoorbeeld van der Laan, A., Pleysier, S. & Weerman, F. (2020), A.w.
- 5 Weijers, I., Ferwerda, H. & Roks, R. (2021), Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche. Een vergeten groep: jonge doorgroeiers in de criminaliteit, *Proces* 100:5, p. 264-275; Weijers, I., Ferwerda, H. & Roks, R. (2021), Verharding van de jeugdcriminaliteit. Het probleem van de potentiële doorgroeiers, *Nederlands Juristenblad*, 2021:1, p. 19.
- 6 Weijers, I., Ferwerda, H. & Roks, R. (2021), Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche, A.w.; Weijers, I., Ferwerda, H. & Roks, R. (2021), Verharding van de jeugdcriminaliteit, A.w.
- 7 Zie bijvoorbeeld McAra, L. & McVie, S. (2018), Transformations in youth crime and justice across Europe. Evidencing the case for diversion, in: B. Goldson (Red.), *Juvenile Justice in Europe: Past, Present and Future*, Routledge.
- 8 Bannister, J., Bates, E. & Kearns, A. (2018), Local variance in the crime drop: A Longitudinal Study of Neighbourhoods in Greater Glasgow, Scotland, *British Journal of Criminology*, 58:1, p. 177-199.
- 9 Livingston, M., Galster, G., Kearns, A. & Bannister, J. (2014), Criminal neighbourhoods: Does the density of prior offenders in an area encourage others to commit crime?, *Environment and Planning A: Economy and Space*, 46:10, p. 2469-2488.
- 10 Weerman, F., Roks, R., van den Broek, J. & Willink, J. (2022), "Het is een probleem, maar niet voor mij". Een onderzoek naar de achtergronden van wapens en wapengeweld onder jongeren in Rotterdam, Erasmus Universiteit, in opdracht van de gemeente Rotterdam.
- 11 Zie bijvoorbeeld Bruier Desmeth, S., Caprasse, V., Christiaens, J., De Fraene, D., Enhus, E., Nagels, C., & Smeets, S. (2012), Op onderzoek naar stadsbendes. Deskundigen aan het woord, POD Maatschappelijke Integratie, Dienst Grootstedenbeleid. <https://www.mi-is.be/nl/studies-publicaties-statistieken/op-zoek-naar-stadsbendes>
- 12 Witvrouw, L., Born, M. & Glowacz, F. (2015), Bandes urbaines et groupes délinquants en Belgique. Représentations et savoirs, *Criminologie*, 48:2, p. 39-63; Van Hellefont, E. (2015), *The Gang Game. The myth and seduction of gangs*, dissertatie KU Leuven.
- 13 Klein M., Kerner H., Maxson C. & E. Weitekamp (Red.) (2001), *The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- 14 Witvrouw, L., Born, M. & Glowacz, F. (2015), A.w., p. 41.
- 15 Witvrouw, L., Born, M. & Glowacz, F. (2015), A.w., p. 58.
- 16 Witvrouw, L., Born, M. & Glowacz, F. (2015), A.w., p. 58.
- 17 Voor meer informatie over de verschillende types van problematische jeugdgroepen, zie: Ferwerda, H. & van Ham, T. (2015), *Problematische Jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2014*. Uitgave Bureau Beke.
- 18 Beke, B., Ferwerda, H., van der Torre, E., & Bervoets, E. (2013), *Jeugdgroepen en geweld, van signalering naar aanpak*, Den Haag: Boom Lemma uitgevers, p. 75-94.
- 19 Zie bijvoorbeeld Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, Jeugdgroepen? Gebruik het 7-stappenmodel. <https://wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/instrumenten/het-7-stappenmodel>.
- 20 Zie bijvoorbeeld Densley, J. (2014), It's Gang Life, But Not As We Know It: The Evolution of Gang Business, *Crime & Delinquency*, 60:4, p. 517-546; Delaney, T. (2014), Transformation of Playgroups to Street Gangs, *Journal of Gang Research*, 21:4, p. 23-43.
- 21 Ferwerda, H., Beke, B. & Bervoets, E. (2017), De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk, *Tijdschrift voor de Politie*, 79:9-10, p. 6-11.
- 22 Roks, R. & Densley, J. (2020), From Breakers to Bikers: The Evolution of the Dutch Crips 'Gang', *Deviant Behavior*, 41:4, p. 525-542.
- 23 Zie bijvoorbeeld Beke, B., Ferwerda, H., van der Torre, E., & Bervoets, E. (2013), A.w., p. 27.
- 24 Witvrouw, L., Born, M. & Glowacz, F. (2015), A.w., p. 44.
- 25 Zie bijvoorbeeld Vercaigne, C. (2001), The group aspect of youth crime and youth gang in Brussels: what we do know and especially what we don't know, in: Klein M., Kerner H., Maxson C. & E. Weitekamp (Red.) (2001), *The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, p. 283-297.

Vlaams Vredesinstituut

Het Vlaams Vredesinstituut werd in 2004 opgericht als paraparlementaire instelling bij het Vlaams Parlement. Het Vredesinstituut staat garant voor het aanleveren van grondige analyses, het informeren en organiseren van het debat, en het aansturen op maatregelen voor het bevorderen van vrede en geweldpreventie.

Auteur

Annelies Pauwels is senior onderzoeker bij het Vlaams Vredesinstituut.

Ze doet er sinds 2020 onderzoek naar radicalisering, terrorisme en geweld in de publieke ruimte.

Email: annelies.pauwels@vlaamsparlement.be